

1. Genetikus algoritmusok elméleti alapjai. Optimalizálási feladat, egyed, fenotípus és genotípus alak, populáció, bináris és real genetikus algoritmus. Egyszerű bináris genetikus algoritmus (SGA) blokkvázlata.

Koncepció: Egyelőre csak egyetlen célfüggvény optimalizálásával foglalkozunk.

Feladat: A globális optimum meghatározása (noha több lokális minimum lehetséges), ami minimumproblémává fogalmazható:

$$\min f(x_1, \dots, x_{N_{var}})$$

Jellemzők/Feltételek:

- Ismert minden x_i változó véges legkisebb és legnagyobb értéke.
- x_i típusa tipikusan valós ($x_i \in R^1$), esetleg egész ($x_i \in Z^1$).
- x_i ábrázolása
  - o valós: lebegőpontos számként vagy előírt pontosságig (2-es kompl., Gray-kód)
  - o egész: alkalmas bázissal, mely integer számmal fejezhető ki
- $x_1, \dots, x_{N_{var}}$ kombinációi az egyedek
  - o Real alak: fenotípus (= az egyed érzékelhető, megállapítható - leírható és megmérhető - külső és belső tulajdonságainak összessége, az örökletes alap és az életfeltételek kölcsönhatásának eredője)
  - o Kódolt alak: genotípus/kromoszóma (= a szervezet kromoszómális génjeiben tárolt genetikai információk összessége, amely meghatározza a szervezet külső megjelenését/fenotípusát)
  - o Az x_i változónak megfelelő kombinációrészlet helyén áll a gén konkrét allélje (= valamely gén szerkezetileg és funkcionálisan eltérő módosulatainak egyike)
  - o A közvetlenül $x_1, \dots, x_{N_{var}}$ real kombinációként ábrázolt egyedet is kromoszómaként tekintjük (ekkor genotípus = fenotípus)
- A populáció N_{ind} darab egyedből áll.
- A rekombinációhoz (= keresztezés: kicserélődés eltérő genotípust meghatározó genetikai anyagok között, amelynek eredménye különbözik a szülők genotípusától) kiszelektált egyedek száma: $N_{ind} \cdot GGAP$, ahol GGAP a generation gap.
- Az optimum helyének meghatározása globális sztochasztikus kereső eljárással:
  - o Elv: szelekció, rekombináció, visszahelyezés, mutáció és migráció (+ elitista stratégia)
  - o Lépések realizálása: sztochasztikus (véletlenszámra alapozott) eljárások
- Populációk száma szerint:
  - o SGA (Single Genetic Algorithm)
  - o MPGA (Multi Population Genetic Algorithm)
- Implementálás: MATLAB
- Célfüggvények legyenek egységes felépítésűek és cserélhetők
- Célfüggvény kiszámításához: genotípus (kromoszóma) $\rightarrow$ fenotípus konverzió (bs2rv)
- MAXGEN generációs szám után az algoritmus leáll

- Induló populáció generálása véletlenszerűen (crtbp függvény)

SGA felépítése:

```
NIND=40; %Number of individuals
MAXGEN=300; %Maximum no. of generations
NVAR=20; %No. of variables
PRECI=20; %Precision of variables
GGAP=0.9; %Generation map
```

%Build field descriptor

```
FieldD=[rep([PRECI],[1,NVAR]);rep([-512;512],[1,NVAR]);... rep([1;0;1;1],[1,NVAR])];
```

%Initialize population (crtbp:create binary population)

```
Chrom=crtbp(NIND,NVAR*PRECI);
gen=0; %Counter
```

%Evaluate initial population (bsrv: binary string to real value)

```
ObjV=objfun1(bs2rv(Chrom,FieldD));
```

%Generational loop

```
while gen<MAXGEN,
```

%Assign fitness values to entire population

```
FitnV=ranking(ObjV);
```

%Select individuals for breeding

```
SelCh=select('sus',Chrom,FitnV,GGAP);
```

%Recombine individuals (crossover)

```
SelCh=recombin('xovsp',SelCh,0.7);
```

%Apply mutation

```
SelCh=mut(SelCh);
```

%Evaluate offspring, call objective function

```
ObjVSel=objfun1(bs2rv(SelCh,FieldD));
```

%Reinsert offspring into population

```
[Chrom ObjV]= reins(Chrom,SelCh,1,1,ObjV,ObjVSel);
```

%Increment counter

```
gen=gen+1;
```

```
end
```

2. Átszámítás célfüggvényről fitness értékre, lineáris és nemlineáris rangsor. Szelekciós algoritmusok, rulett-kerék módszer, sztochasztikus univerzális mintavételezés (SUS).

Kiindulás: Az $x = (x_1, \dots, x_{N_{var}}) \mapsto f(x)$ objektív függvény értéke, amely pozitív és negatív is lehet. Ezt kell minimalizálni!

Elvárt: Az $F(x) = g(f(x))$ fitness függvény értéke legyen pozitív és őrizze meg a rendezettséget.

A rangsorolási függvény (ranking) az ObjV vektorban található N_{ind} darab egyed objektív függvény értékéhez egy fitness értéket rendel és eltárolja a FitnV vektorban.

Legyenek a populáció egyedei fenotípus (real) alakban az x_i vektorok: $\{x_i\}_{i=1}^{N_{ind}}$.

Elvek:

Pozitív objektív függvény érték esetén arányos fitness:

$$F(\mathbf{x}_i) = \frac{f(\mathbf{x}_i)}{\sum_{i=1}^{N_{ind}} f(\mathbf{x}_i)}$$

Skálázás (scaling) esetén:

- Kód: $\text{FitnV} = \text{scaling}(\text{ObjV}, \text{Smult})$;
- Eljárás: $F(x_i) = a f(x_i) + b$
  - o a és b értékét határozza meg a függvény úgy, hogy a maximális fitness felső korlátja az ObjV átlagértékének (f_{ave}) Smult-szorosa legyen.

Rangsorolás (ranking) esetén:

- Kód: $\text{FitnV} = \text{ranking}(\text{ObjV})$;
- Eljárás:
  - o $f(x_i) \rightarrow pos$ hozzárendelés, ahol a legkisebb objektív függvény érték adja a max. fitnessst:

$$\max f(\mathbf{x}_i) \rightarrow pos(f(\mathbf{x}_i)) = 1, \dots, \min f(\mathbf{x}_i) \rightarrow pos(f(\mathbf{x}_i)) = N_{ind}$$

- o Ezután a rangsor lehet:
  - Lineáris

$$F(\mathbf{x}_i) = 2 - sp + 2 * (sp - 1) \frac{pos(f(\mathbf{x}_i)) - 1}{N_{ind} - 1}$$

pl. $sp = 2$ estén a legjobb egyed 2, a legrosszabb 0 fitness értéket kap

- Nemlineáris

- 1. Meghatározni a következő egyenlet X gyökeit:

$$(sp - N_{ind})x^{N_{ind}-1} + sp * x^{N_{ind}-2} + \dots + sp * x + sp = 0$$

- Meghatározni az egyedek fitness értékét:

$$F(\mathbf{x}_i) = \frac{N_{ind} * X^{pos(f(\mathbf{x}_i)) - 1}}{\sum_{i=1}^{N_{ind}} X^{i-1}}$$

Látható, hogy a fitness értéket nem az objektív függvény értékhez, hanem annak pozíciójához rendeljük, így megakadályozható az idő előtti konvergencia egy lokális minimumhoz.

Szelekciós algoritmusok:

A szelekció annak a kísérletszámnak a meghatározása, hogy egy egyed hányszor kerüljön kiválasztásra a rekombinációhoz (kereszteléshez). Eldönti, hogy egy egyed hány utód létrehozásában vegyen részt.

A szelekció két független folyamatból áll:

1. Kísérletszám meghatározása, amelyre egy egyed számíthat. (Fitness → reprodukcióban való részvétel valószínűsége)
2. A kísérletek számának konvertálása diszkrét számú utóddá. (Reprodukcióban való részvétel valószínűsége → Az egyedek tényleges szelekciója reprodukcióra)

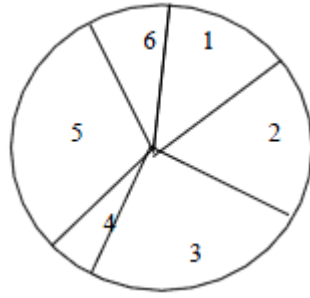
A szelekciós folyamat jellemzői:

- Torzítás (bias): Az egyed aktuális és várható szelekciós valószínűsége közötti különbség → pontosság
- Szórás (spread): A lehetséges kísérletek értéktartománya, amelyben egy egyed részt vehet → konzisztencia

Cél a hatékonysághoz: nulla torzítás, minimális szórás, kis időigény.

Rulett kerék szelekció (roulette wheel selection):

1. Az egyedeket a $[0, Sum]$ intervallumba képezzük le, ahol Sum az egyedek fitness értékeinek az összege.
2. Az egyedek intervallum mérete az egyedek fitness értékeinek felel meg.
3. Az egyed szelektálása egy egyenletes eloszlású véletlen számmal $[0, Sum]$ között.
4. Annyi véletlen számot generálunk, amennyi egyedet kívánunk kisselektálni.

Sztocasztikus univerzális mintavételezés (Stochastic universal sampling - SUS)

Ellentétben a rulett-kerék szelekciós módszertől nem egy, hanem N pontert alkalmazunk egyszerre, azaz az összes kiválasztandó egyedet egy fázisban szelektáljuk ki.

1. A populációt véletlenszerűen megkeverik (shuffle)
2. Egy véletlenszám generálása $[0, Sum/N]$ között.
3. Az N egyed ezután szelektálva $\left\{ptr, ptr + \frac{Sum}{N}, \dots, ptr + (n - 1) \frac{Sum}{N}\right\}$ pointerekkel.

Jellemzői: Minimális szórás, nulla torzítás $\rightarrow$ a legjobb eredmény!

Kód: `SelCh=select('sus',Chrom,FitnV,GGAP);` ('sus' – stochastic universal sampling, 'rws' – roulette wheel selection)

3. Genetikus operátorok (keresztezés, mutáció) és megvalósításuk bináris és real GA esetén. Visszahelyettesítési stratégiák.

Rekombináció/Keresztezés

Az új kromoszómák (egyedek) generálásának módja a keresztezés (crossing).

A szelekció után következik. A kiszelektált egyedeket párokba soroljuk és ezek között lesz a keresztezés.

A rekombináció során keletkező egyedek populációba való visszahelyettesítése (reinsertation) történhet:

- Véletlenszerűen
- Fitness értékük figyelembevételével

Rekombináció bináris populáció esetén

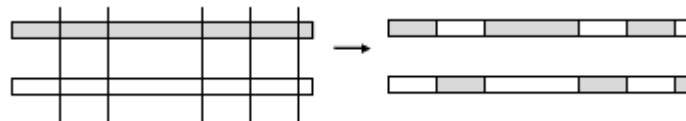
Legyen L a bináris kromoszóma string hossza.

Egypontos keresztezés

1. Egyenletes eloszlású véletlen i szám generálása $[1, L-1]$ között minden páratlan/páros sorszámú kromoszómapárhoz.
2. Az i indexű bittől kezdve a biteket kicseréljük a két kromoszóma között.

Multipontos keresztezés

1. M keresztezési pont kiválasztása véletlenszerűen: $k_i \in \{1, 2, \dots, L-1\}$
2. Az első lépést minden kiszelektált páratlan/páros kromoszómapárhoz elvégezzük.
3. A keresztezési pontokat növekvő sorrendbe rendezzük a kromoszómapárnál, és a páratlan-páros kereszteződési pontok között a biteket kicseréljük. Így két új kromoszóma keletkezik.

Egyenletes keresztezés

Minden kromoszóma hely keresztezési ponttá válhat. L hosszúságú maszkot generálunk minden kromoszómapárhoz, amely megmondja, mely biteket cseréljük ki.

Rekombináció real populáció esetén

A bináris populációk keresztezési operátorai nem alkalmazhatók.

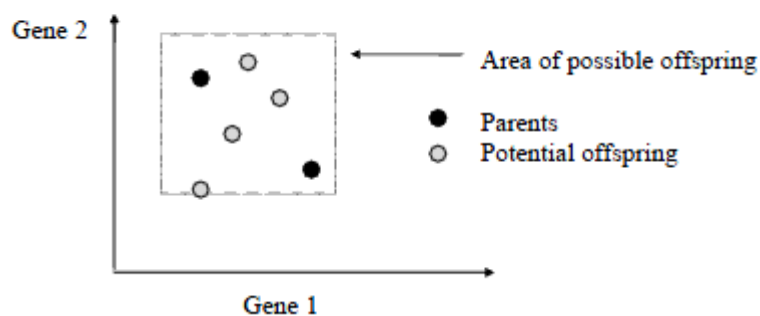
Az utódok fenotípusa real populáció esetén a páratlan/páros sorszámú szülők fenotípus értékei körül és között jelentkeznek.

Típusai:

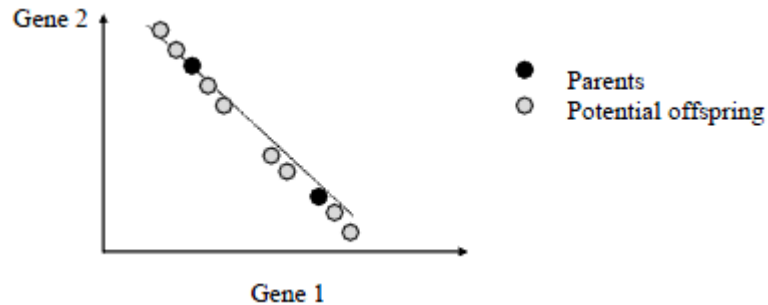
- Közbenső rekombináció (intermediate recombination)
  - o Az utódok O_1 és O_2 fenotípus értékei a szülők P_1 és P_2 fenotípus értékeiből egy skálatényező figyelembevételével keletkeznek, ahol $\mathbf{a}$ egy véletlenvektor, aminek komponenseit pl. a $[-0.25, 1.25]$ intervallumból választjuk.

$$\sigma = P_1 + \mathbf{a} * (P_2 - P_1)$$

$$\dim \mathbf{a} = N_{\text{var}}$$

- Egyenes mentén történő rekombináció (line recombination)
  - o $\sigma = P_1 + \alpha \cdot (P_2 - P_1)$, ahol α egy véletlen szám. Mindez a közbelső rekombináció azon elfajuló esete, ahol az a vektor minden komponense azonos, függetlenül a fenotípus változó indexétől.

Mutáció

Véletlen folyamat, amelynek keretében egy allélja egy másikkal helyettesítődik az új genetikai struktúra létrehozása érdekében.

Véletlenszerűen és kis valószínűséggel (0.001-0.01) alkalmazzuk.

Cél: Egyetlen string keresési valószínűsége se legyen nulla és ne vesszen el a jó genetikai anyag a szelekció és a keresztezés következtében.

Kód: `SelCh=mut(SelCh);`

Bináris populáció esetén:

Mutation point ↓		binary	Gray
Original string-	0 0 0 1 1 0 0 0 1 0	0.6634	0.9659
Mutated string-	0 0 1 1 1 0 0 0 1 0	1.8439	2.2146

Kis változtatás, jelentős változás!

A Gray-kód előnyösen alkalmazható a genetikai algoritmusokban, mivel a szabályos Hamming távolság a kvantálási intervallumok között a sztochasztikus keresést kevésbé téveszti meg.

Valós populáció esetén:

Megvalósítás:

- A gén értékek perturbációja vagy
- Az új értékek véletlenszerű megváltoztatása

$$x_{mut} = x + Mutmask * \frac{U - L}{2} * Mutshrink * Delta$$

- Mutshrink: Összehúzási paraméter
- Mutmask: Maszk, amely a változót egy *Mutate* (pl.) mutációs ráta alapján jelöli ki mutációra. Értéke: -1,0 vagy 1
- Delta = $\sum_{i=1}^{m-1} \alpha_i 2^{-i}$, ahol m a pontosság (bitszám)

Ez a mutációs operator pl. $m = 20$ esetén képes az optimum helyét $0.5(U - L)Mutshrink \cdot 2^{-19}$ pontossággal megtalálni.

Visszahelyettesítés

Miután a régi populációból létrejött az új generáció a szelekció és a rekombináció révén, meghatározható az új populáció egyedeinek értéke.

Ha kevesebb egyed keletkezett a rekombináció során, akkor a régi és az új populáció közötti különbség egy generációs űrt (*generation gap*) definiál.

- Ha csak egy vagy két új egyed keletkezik $\rightarrow$ *Állandósult állapotú (vagy inkrementális) GA*.
- Ha a legalkalmasabb egyedek generációról generációra fennmaradhatnak $\rightarrow$ *Elitista stratégia*.

Az utódok visszahelyettesítésre való kiválasztása történhet:

- Véletlenszerűen (uniform selection)
- Fitness értékek alapján (fitness based selection)

Az utódok visszahelyettesítési aránya előírható (a populáció, ill mpga esetén a szubpopuláció méretének arányában)

4. Multipopulációs genetikus algoritmus (MPGA) blokkvázlata, migrációs stratégiák.

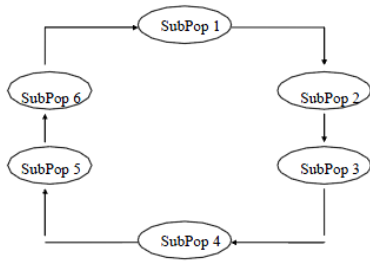
Migráció

Multipopulációs esetben a populáció szubpopulációkból áll. Az új szubpopuláció mindig a megfelelő régi szubpopulációba kerül visszahelyettesítésre. A különböző szubpopulációk közötti egyedátadás a migráció.

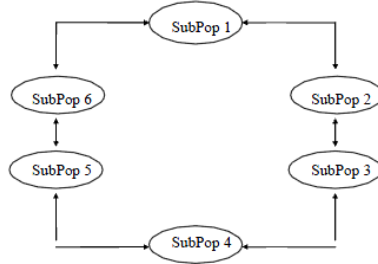
Megadása:

- Migrációs ráta (szubpopuláció méretének százalékában)
- Migrációra kiválasztás típusát (véletlenszerű vagy fitness alapú)
  - o Migrációs topológia:

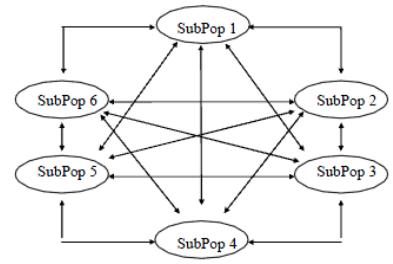

Gyűrű alakú topológia

Szomszédos topológia

Korlátatlan topológia